Evropský parlament
2024-2029

Výbor pro zaměstnanost a sociální věci

2025/2095(INI)

3.6.2025

NÁVRH ZPRÁVY

o vypracování nové strategie EU pro boj proti chudobě
(2025/2095(INI))

Výbor pro zaměstnanost a sociální věci

Zpravodaj: João Oliveira

PR_INI

OBSAH

Strana

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....8

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o vypracování nové strategie EU pro boj proti chudobě
(2025/2095(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie,

– s ohledem na evropský pilíř sociálních práv a jeho akční plán, s jeho cíli do roku 2030 a srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů EU,

– s ohledem na Portské prohlášení ze dne 8. května 2021, obnovené závazky ze Sociálního fóra v Portu 2023 a na prohlášení z La Hulpe ze dne 16. dubna 2024,

– s ohledem na cíle udržitelného rozvoje Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 přijaté v New Yorku v září 2015,

– s ohledem na Úmluvu OSN o právech dítěte přijatou v New Yorku dne 20. listopadu 1989,

– s ohledem na Pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech přijatý v New Yorku dne 16. prosince 1966,

– s ohledem na Evropskou sociální chartu přijatou v Turíně v roce 1961,

– s ohledem na Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením přijatou v New Yorku dne 13. prosince 2006,

– s ohledem na rezoluci OSN ze dne 18. prosince 2019 o právech dítěte,

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob,

– s ohledem na doporučení Komise 2013/112/EU ze dne 20. února 2013 nazvané „Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění“,

– s ohledem na doporučení Rady ze dne 22. května 2019 o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče,

– s ohledem na své usnesení ze dne 21. ledna 2021 o přístupu k důstojnému a dostupnému bydlení pro všechny,

– s ohledem na své usnesení ze dne 10. února 2021 o snižování nerovností se zvláštním zaměřením na chudobu pracujících,

– s ohledem na své usnesení ze dne 29. dubna 2021 o Evropské záruce pro děti,

– s ohledem na své usnesení ze dne 21. listopadu 2023 o snižování nerovností a podpoře sociálního začlenění dětí a jejich rodin v době krize,

– s ohledem na sdělení Komise ze dne 24. března 2021 nazvané „Strategie EU pro práva dítěte“,

– s ohledem na doporučení Rady (EU) 2021/1004 ze dne 14. června 2021, kterým se zavádí evropská záruka pro děti,

– s ohledem na sdělení Komise ze dne 7. června 2023 o komplexním přístupu k duševnímu zdraví,

– s ohledem na sdělení Komise ze dne 5. března 2020 nazvané „Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025“,

– s ohledem na sdělení Komise ze dne 7. října 2020 nazvané „Unie rovnosti: strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů“,

– s ohledem na sdělení Komise ze dne 3. března 2021 nazvané „Unie rovnosti: strategie práv osob se zdravotním postižením na období 2021–2030“,

– s ohledem na doporučení Rady ze dne 30. ledna 2023 o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění,

– s ohledem na návrh stanoviska Evropského výboru regionů ze dne 17. června 2025 ke strategii EU pro boj proti chudobě,

– s ohledem na příslušné zprávy zvláštního zpravodaje OSN pro extrémní chudobu a lidská práva,

– s ohledem na zprávu Evropské sítě pro boj proti chudobě z roku 2025 nazvanou „Towards the Eradication of Poverty“ (*Směrem k vymýcení chudoby*),

– s ohledem na čtvrtou světovou zprávu ATD (2025) nazvanou „Paving the Way towards an EU anti-Poverty Strategy!“,

– s ohledem na zprávy „Sociální platformy“ z roku 2025 nazvané „Strategie EU pro boj proti chudobě“ a „Víceletý finanční rámec pro sociální Evropu na období po roce 2027“,

– s ohledem na zprávu sítě Eurochild z roku 2022 nazvanou „(In)visible children – Eurochild 2022 report on children in need across Europe“ (*(Ne)viditelné děti – zpráva sítě Eurochild o dětech v nouzi v celé Evropě za rok 2022*),

– s ohledem na článek 55 jednacího řádu,

– s ohledem na stanovisko Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví,

– s ohledem na zprávu Výboru pro zaměstnanost a sociální věci (A10-000/2025),

A. vzhledem k tomu, že chudoba představuje porušení lidských práv a práv národů a že

potřeba vymýtit chudobu vyžaduje spravedlivější rozdělování bohatství i politiky, které zajistí nedělitelnou a univerzální povahu politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv;

Strategie zaměřená na vymýcení chudoby

1. vyzývá Evropskou komisi, aby předložila strategii pro boj proti chudobě (dále jen „strategie“), která bude obsahovat tyto obecné cíle a vodítka:

   a) uznání chudoby jako porušení lidských práv a práv národů;
   b) stanovení cíle urychleného vymýcení chudoby nejpozději do roku 2035;
   c) řádnou koordinaci mezi EU a členskými státy i s regiony za účelem dosažení tohoto cíle v souladu se zásadou subsidiarity;
   d) komplexní a integrovaný přístup k politikám a opatřením zaměřeným na boj proti chudobě a cíl vymýtit chudobu jakožto průřezové kritérium v odvětvových politikách;
   e) zapojení osob žijících v chudobě do definování, provádění a hodnocení politik, které se jich týkají, a to vhodným, účinným a transparentním způsobem;

Spravedlivější rozdělování bohatství

2. vyzývá Komisi a členské státy, aby jako hlavní vodítko hospodářských a sociálních politik zavedly cíl plné zaměstnanosti;

3. vyzývá Komisi a členské státy, aby podporovaly politiky na ochranu a prosazování pracovních práv a zlepšování kvality zaměstnání, včetně stálých pracovních poměrů, spravedlivých mezd, důstojných a bezpečných pracovních podmínek a přístupu k sociální ochraně;

4. doporučuje Komisi a členským státům, aby zvážily vytvoření nástroje pro boj proti chudobě prostřednictvím všeobecného uplatňování práva na práci a cíle plné zaměstnanosti, což by bylo zaměřeno především na boj proti nezaměstnanosti a podzaměstnanosti;

5. naléhavě vyzývá Komisi, aby předložila iniciativu týkající se přiměřeného minimálního příjmu s cílem zajistit aktivní sociální začlenění a účast na zaměstnanosti, přispět k vymýcení chudoby a zároveň respektovat pravomoci členských států, vnitrostátní specifika systémů sociální ochrany a zásadu subsidiarity;

Zajištění nedělitelné a univerzální povahy politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv

6. naléhavě vyzývá Komisi a členské státy, aby bojovaly proti chudobě prosazováním politik, které zajistí nedělitelnost a univerzálnost politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv;

7. vyzývá Komisi a členské státy, aby výrazně zvýšily veřejné investice do politik, které zaručují všeobecné, bezplatné a vysoce kvalitní veřejné služby vzhledem k jejich přínosu k prolamování cyklů chudoby, zejména v oblastech, jako je vzdělávání, zdravotní péče, sociální ochrana a všeobecný přístup k důstojnému bydlení, vodě a hygienickým zařízením, energii, dopravě a kulturním a volnočasovým aktivitám;

8. vyzývá Komisi, aby podporovala členské státy při prosazování politiky v oblasti bydlení, která zajistí všeobecný přístup k tomuto právu a bude zahrnovat zvláštní zohledňování situace osob bez domova; vyzývá Komisi, aby vypracovala plán na uspokojení potřeb všech občanů v zemích EU v oblasti bydlení, včetně vyčlenění dodatečných a specifických finančních prostředků EU na rozšíření a renovaci veřejného bytového fondu;

9. vyzývá Komisi a členské státy, aby přijaly účinná opatření zaměřená na uplatňování zásady „stejná odměna za stejnou práci“ a bojovaly proti nerovnostem a diskriminaci na pracovišti, zejména pokud postihují ženy;

10. vyzývá členské státy, aby vypracovaly politiky posílení mateřských, otcovských a rodičovských práv, podpory rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, usnadnění návratu žen do práce po těhotenství a mateřské dovolené a zajištění odpovídajících podmínek pro kojení na pracovišti;

11. naléhavě vyzývá členské státy, aby zajistily všeobecný přístup k cenově dostupné a vysoce kvalitní veřejné zdravotní péči o matky, novorozence a děti;

12. vyzývá členské státy, aby posílily veřejné, univerzální a solidární systémy sociálního zabezpečení s cílem zajistit plnou a účinnou sociální ochranu pracovníků a důchodců a předcházet chudobě;

13. vyzývá Komisi a členské státy, aby zohledňovaly jev tzv. skryté chudoby, bojovaly proti stigmatizaci osob žijících v chudobě a nevyužívání dostupných sociálních dávek a aby braly v potaz skutečnost, že starší lidé, osoby se zdravotním postižením, rodiny samoživitelů, etnické menšiny a migranti jsou skupinami, které jsou vůči chudobě a sociálnímu vyloučení zranitelnější;

14. doporučuje, aby členské státy zvýšily podporu rodin a osob ve zranitelném postavení prostřednictvím služeb podpory v oblasti duševního zdraví a psychosociální podpory;

Boj proti chudobě posílením demokratické účasti na politickém životě

15. vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily odpovídající, účinné a transparentní mechanismy pro politickou účast osob žijících v chudobě na rozhodování, provádění a hodnocení politik, které se jich týkají, na všech úrovních rozhodování;

16. doporučuje, aby se každoročně konala konference se širokým a různorodým složením účastníků včetně osob žijících v chudobě s cílem posuzovat provádění této strategie;

17. domnívá se, že by Komise měla posílit zdroje vyčleněné na podporu různých sociálních organizací zapojených do boje proti chudobě a jejího předcházení;

Řádná institucionální koordinace a odpovídající rozpočtové prostředky

18. domnívá se, že úspěch této strategie bude rovněž záviset na řádné koordinaci mezi různými úrovněmi rozhodování a opatření;

19. domnívá se, že by měl být v souladu se zásadou subsidiarity přiměřeně vymezen rozsah

odpovědnosti za dosažení cíle vymýcení chudoby na úrovni EU, členských států a regionů;

20. vyzývá Komisi, aby do strategie začlenila horizontální zásadu zaměřenou na posuzování dopadů odvětvových politik na chudobu, včetně povinnosti provádět předběžné posouzení dopadů;

21. doporučuje, aby byla v rámci strategie na úrovni Evropské komise jmenována odpovědná osoba a aby každý členský stát jmenoval národního koordinátora a vypracoval národní akční plán, do jehož provádění budou zapojeny místní a regionální orgány a organizace zapojené do boje proti chudobě a jejího předcházení;

22. vyzývá k navýšení příštího víceletého finančního rámce (VFR) a k lepšímu využívání fondů ESF+, EFRR, FEAD a AMIF, aby byly posíleny politiky, které přispívají k vymýcení chudoby;

23. opět poukazuje na naléhavou potřebu navýšení financování evropské záruky pro děti se samostatným rozpočtem ve výši nejméně 20 miliard EUR; trvá na tom, že by tento vyhrazený rozpočet měl být součástí příštího VFR a měl by být financován z ESF+.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

V tomto návrhu zprávy považujeme chudobu za porušení lidských práv a práv národů a domníváme se, že tato práva – politická, hospodářská, sociální a kulturní – by měla být plně respektována, neboť jsou univerzální, nedělitelná, vzájemně provázaná a propojená a měla by být jádrem politik boje proti chudobě.

Chudoba a sociální vyloučení jsou odrazem nerovného rozdělení bohatství, a to jak z hlediska příjmů, tak z hlediska aktiv.

Různé příčiny a mnohočetné projevy chudoby vyžadují politiky, jejichž cílem je dosáhnout sociální soudržnosti a zabránit zhoršování nerovností. Účinná opatření proti chudobě vyžadují integrovaný přístup, který bude chudobu řešit komplexním způsobem už od jejích kořenů, s politikami, které ji nerozdělují do různých kategorií a nepovažují ji za přirozený nebo nevyhnutelný sociální jev.

V roce 2024 bylo chudobou nebo sociálním vyloučením ohroženo 93,3 milionů lidí v EU (pětina obyvatel); ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením v EU bylo vyšší u žen než u mužů (21,9 % oproti 20,0 %); stav zaměstnanosti v EU výrazně ovlivňoval míru rizika chudoby nebo sociálního vyloučení, která se pohybuje mezi 10,9 % u pracovníků a 66,6 % u nezaměstnaných; v roce 2024 bylo 21,9 % obyvatel EU žijících v rodinách se závislými dětmi ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením.

V posledních letech došlo v EU ke zhoršení situace v některých oblastech: ukazatel počtu dětí ohrožených chudobou – dětská chudoba vzrostla z 23,6 % v roce 2019 na 24,2 % v roce 2024 a účinnost sociální ochrany při snižování chudoby se v období 2021–2024 snížila z 37,1 % na 34,4 %.

Akční plán pro evropský pilíř sociálních práv, přijatý v roce 2021, stanoví omezený cíl snížit do roku 2030 počet osob žijících v chudobě o 15 milionů včetně 5 milionů dětí. Vezmeme-li v úvahu pouze tento cíl, znamenalo by to, že přibližně 78 milionů lidí v EU, včetně 15 milionů dětí, by bylo v té době dále ohroženo chudobou a sociálním vyloučením.

Zpravodaj se proto domnívá, že je nezbytné, aby členské státy a EU stanovily vymýcení chudoby jako politický cíl pro sociální pokrok, ať už v rámci strategie EU pro boj proti chudobě a odpovídajících vnitrostátních akčních plánů, nebo v rámci přezkumu evropského pilíře sociálních práv.

Zpravodaj se rovněž domnívá, že tomuto cíli by měla být věnována pozornost komplexně ve všech odvětvových politikách. Měly by být zohledňovány konkrétní dopady, které by rozhodnutí přijatá jednotlivými odvětvími mohla mít na chudobu, spolu s potřebou jejich koordinace. Považujeme proto za důležité zavést *předběžnou* analýzu dopadu odvětvových politik na chudobu.

Statistické údaje potvrzují, že na snižování rizika chudoby má významný dopad přístup k zaměstnání, spravedlivé mzdy a sociální transfery.

Odhalují však také drsnou realitu pracovníků žijících v chudobě v důsledku nízkých mezd, nejistoty zaměstnání a přerušované práce nebo práce na částečný úvazek.

Kromě toho ukazují, že ženy jsou postiženy vyšší mírou chudoby v důsledku diskriminace a nerovností ve srovnání s muži, což zahrnuje větší potíže s přístupem k zaměstnání, mzdové rozdíly, nižší intenzitu práce, kratší profesní kariéry, rozdíly ve výši důchodů a sociálních dávek, nerovné rozdělení péče a práce v domácnosti a potíže s přístupem ke zvláštní zdravotní péči.

Zpravodaj považuje za zásadní, aby tato strategie vedla Komisi a členské státy k plnění cíle plné zaměstnanosti jako hlavního vodítka hospodářských a sociálních politik.

V této souvislosti by měly být prosazovány a podporovány politiky zaměřené na zlepšení kvality zaměstnání a pracovních podmínek, mělo by být zváženo vytvoření nástroje pro boj proti chudobě prostřednictvím všeobecného zavedení práva na práci a cíle plné zaměstnanosti a měla by být předložena iniciativa, která bude uplatňovat doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu, který zajistí aktivní sociální začlenění a účast na zaměstnanosti a přispěje k vymýcení chudoby.

V zájmu zajištění plné a účinné sociální ochrany pracovníků a předcházení chudobě by měly členské státy posílit veřejné, univerzální a solidární systémy sociálního zabezpečení.

Jak Komise, tak členské státy by měly přijmout účinná opatření zaměřená na provádění zásady „stejná odměna za stejnou práci“ a na boj proti nerovnostem a diskriminaci na pracovišti, zejména těm, které postihují ženy.

Členské státy by měly věnovat zvláštní pozornost zajištění všeobecného přístupu k cenově dostupné a vysoce kvalitní veřejné zdravotní péči o matky, novorozence a děti a rozvoji politik na posílení mateřských, otcovských a rodičovských práv, prosazování rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, usnadnění návratu žen do práce po těhotenství a mateřské dovolené a zajištění odpovídajících podmínek pro kojení na pracovišti.

Je rovněž třeba mít na paměti, že starší lidé, osoby se zdravotním postižením, rodiny samoživitelů, etnické menšiny a migranti jsou skupinami, které jsou chudobou a sociálním vyloučením ohroženy více, a že děti migrantů jsou ve skupině ohrožených chudobou zastoupeny nadměrně, a proto by měla být jejich specifická situace zohledňována v opatřeních k řešení chudoby a jejímu předcházení.

Dětská chudoba pramení z chudoby rodin a absence komplexní reakce znamená, že chudoba přetrvává v průběhu celého života (nejprve v dětství, poté v pracovním životě a nakonec v důchodu), a to zvyšuje pravděpodobnost mezigenerační chudoby.

Dne 14. června 2021 přijala Rada doporučení, kterým se zavádí evropská záruka pro děti s cílem zajistit, aby měly děti v nouzi přístup k základním službám, jako jsou například bezplatné služby péče o děti a vzdělávání v raném věku, bezplatné vzdělávání (včetně mimoškolních aktivit ve školách a alespoň jednoho zdravého jídla každý školní den), bezplatná zdravotní péče, zdravá výživa a odpovídající bydlení.

Tento významný příspěvek k boji proti dětské chudobě v EU by měl být podle názoru zpravodaje doprovázen zvláštním rozpočtovým přídělem ve výši nejméně 20 miliard EUR v příštím víceletém finančním rámci, který poskytne finanční prostředky na podporu národních akčních plánů pro záruku pro děti z rozpočtu EU.

Další výzvou je nutnost bojovat proti stigmatizaci a diskriminaci osob žijících v chudobě.

Opatření ke snížení chudoby se často setkávají s překážkami v podobě stigmatizujících a diskriminačních politických postojů vůči lidem žijícím v chudobě. Jsou falešně obviňováni z požívání výsad a práv, které jsou údajně jiným občanům odpírány. Jako údajný důkaz této výsady osob žijících v chudobě jsou často uváděny konkrétní politiky a opatření pro boj proti chudobě v jejích různých rozměrech.

V jiných situacích vedou ke stigmatizaci lidí žijících v chudobě samotná řešení zaměřená na boj proti chudobě. Příkladem je časté uzavírání osob žijících v chudobě v sociálních bytech do ghett, což mnoha způsoby přispívá k jejich sociálnímu vyloučení, a to i z hlediska využívání půdy a územního plánování.

Strategie EU pro boj proti chudobě by měla zahrnovat opatření proti stigmatizaci a diskriminaci osob žijících v chudobě a zajistit, aby se opatření proti chudobě zaměřovala na sociální integraci, řešení jevu tzv. skryté chudoby a nevyužívání dostupných sociálních dávek.

Předcházení chudobě by mělo být založeno na podpoře politik, které zajistí nedělitelnost a univerzálnost politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv. Tyto politiky poskytují strukturální řešení s komplexním dopadem na sociální soudržnost, bojují proti stigmatizaci a diskriminaci osob žijících v chudobě, jakož i proti mylným přístupům, jako je kriminalizace chudoby. Tato řešení by měla být doplněna okamžitými nebo ad hoc podpůrnými opatřeními, pokud budou nezbytná k zajištění odpovídajících reakcí na specifické potřeby nejzranitelnějších skupin.

V této souvislosti je nezbytné zajistit veřejné investice do politik, které zaručují všeobecné, bezplatné a vysoce kvalitní veřejné služby s ohledem na jejich přínos k prolomení cyklu chudoby, zejména v oblastech, jako je vzdělávání, zdravotní péče, sociální služby, voda a hygiena a všeobecný přístup k důstojnému bydlení, energii, dopravě, potravinám a kulturním a volnočasovým aktivitám;

Komise by měla podporovat členské státy při prosazování politiky bydlení, která zajistí všeobecný přístup k tomuto právu, přičemž zváží konkrétní opatření pro osoby bez domova; Komise by měla vypracovat plán zaměřený na uspokojení potřeb všech občanů EU v oblasti bydlení, včetně vyčlenění dodatečných a specifických finančních prostředků EU na rozšíření a renovaci veřejného bytového fondu.

Zpravodaj se domnívá, že psychologické obtíže vyplývající z chudoby a sociálního vyloučení nebyly ve strategii Komise v oblasti duševního zdraví a v národních akčních plánech dostatečně zohledněny. Doporučuje proto, aby členské státy v této oblasti zavedly zvláštní opatření.

Vzhledem k tomu, že chudoba je porušením lidských práv, je nezbytné vytvořit mechanismy, které umožní účast osob žijících v chudobě na definování, provádění a hodnocení politik, které se jich dotýkají. Cílem vytvoření těchto mechanismů by mělo být zvýšení demokratické účasti, posílení postavení a emancipace osob žijících v chudobě a dosažení účinnějších a spravedlivějších výsledků těchto politik.

Zpravodaj se rovněž domnívá, že úspěch strategie bude záviset na řádné koordinaci mezi různými úrovněmi rozhodování a opatření. Proto by měl být v souladu se zásadou subsidiarity

jasně a přiměřeně vymezen rozsah odpovědnosti za dosažení cíle vymýcení chudoby na úrovni EU, členských států a regionů.

Zpravodaj doporučuje, aby byla každoročně pořádána konference se širokým a různorodým složením účastníků včetně osob žijících v chudobě, která by provádění této strategie hodnotila.

Na základě pozitivních zkušeností s evropskou zárukou pro děti doporučujeme, aby byla v rámci strategie na úrovni Evropské komise jmenována odpovědná osoba a aby každý členský stát jmenoval národního koordinátora a vypracoval národní akční plán, do jehož provádění budou zapojeny místní a regionální orgány a organizace zapojené do boje proti chudobě a jejího předcházení.

Strategie EU pro boj proti chudobě by měla uznat a podporovat činnost sociálních organizací různého druhu, které se podílejí na boji proti chudobě a jejím předcházení, zejména prostřednictvím přímé podpory osob žijících v chudobě.

Příští víceletý finanční rámec bude muset hrát důležitou úlohu při posilování politik a sociální podpory, jež přispívají k vymýcení chudoby, a musí v něm být výrazně posíleny a lépe využívány fondy ESF+, EFRR, FEAD a AMIF.